

Procesul sau gâlceava actorului cu unul, cu altul

Paul BOCA

51

Declar, sub incidența legii bovine care supervizează rectitudinea unor astfel de declarații, că în seara zilei de 8 ianuarie, anul curent, în jurul orei exacte 18:56 aproximativ fix, pătrunzând în incinta sălii de spectacole Art Club de pe lângă Teatrul Național din Cluj, am văzut, ascultat și pipăit următoarele: un număr de aproximativ 45 de spectatori, ca să nu zic 100, stăteau așezați pe scaune, bănuțe, scări și podele, privind cu un interes de ordin mediu spre ridicat un număr relativ mult mai mic de persoane poziționate central, fiecare cu treaba lui dată de regizor. După ce observ câteva schimburi de priviri sugestive între cele două tabere și caracterul neproductiv al unui acces de tuse spectatoricești, calc dintr-o singură lovitură, folosindu-mă de gheata-mi sinistră, ambele piciorușe ale unei domnișoare, în încercarea pe deplin justificată de a ajunge la colțul de scaun rezervat mie.

De îndată ce mă așez, găsesc răgazul spăimos de a trage concluzia că mă aflu în fața unei săli de judecată ca acelea de care auzisem că se întâmplă pe la retrocedări și crime și văzusem și pe la televizor, dar nu călcaseam niciodată în ele din cauza unei litigafobii ereditare. Nu am parte de păsuirea atât de necesară unui prim val de palpitații tihnite, că procurorul, individ pe care până atunci îl crezusem prințul Danemarcei în regia lui Roberto Bacci, începe să urle că printre noi se află un criminal, o bestie, o gorilă țicnită și că acest animal trebuie răpus fără alte matrapazlăcuri judiciare.

Un biet om, spectator ca oricare altul, e acuzat de crimă din senin: că ar avea o pată pe cracol stâng al pantalonilor. Că ar fi intrat abia cu a doua jumătate de spectatori în sală. Că are locul 102 și biletul de garderobă 98. Că 200 ar fi o sumă dubioasă. Că ar avea el o oareșice răutate în ochi.

După ce vezi *Spectatorul condamnat la moarte*, în regia lui Răzvan Mureșan, a vorbi în declarații tembele și-a sta cuminte sub penseta maternă a sistemului de control social și se poate părea o variantă viabilă. Fie asta, fie ieșitul în față. Întrebatul. Revendicatul. Regizorul își gândește spectacolul în așa fel încât să intrige, în așa fel încât experiența ta organică în relație cu procesul formal pe care îl ai în față să fie una cât mai intensă: în litera textului lui Vișniec, el construiește un mediu participativ, în care spectatorii sunt provocați să reacționeze la acuzarea pe nedrept a unui alt spectator de crimă. Crimă destul de comună, însă, căci spectatorul în cauză este luat la puricat din simplul motiv că ar fi îndrăznit să-și cumpere un bilet și să intre într-o sală de teatru.

Spectacolul, ca și piesa în sine e, în fapt, o imensă farsă a detaliului, în care orice logică umană e dată la o parte pentru a face loc viermuelii administrative de o stupiditate sinistră. Un avocat al apărării (Ionuț Caras) apare în sala de judecată ciufulit, cu o plasă de un leu în mână și refuză să-și apere clientul, acuzând monstruoșitatea lui evidentă. Un procuror (Cristian Grosu) cere ca procesul să nu mai aibă loc din același motiv. Un judecător (Miron Maxim), un grefier (Patricia Brad), un sergent (Silviu Iorga) și câțiva martori de pe holurile teatrului populează aceeași lume a delirurilor acuzatoare stupide, intercalate cu adevărate tirade filosofice despre esențele tari ale omului și cu exerciții de *meta* care problematizează relația dintre public și actori sau pe cea dintre realitate și ficțiune.

Spectatorul condamnat la moarte văzut de Răzvan Mureșan e un exercițiu captivant, imersiv de metafizică printre spume. Spumele aparatului judiciar furibund până peste poate, spumele noastre de mancurți

Spectatorul • foto: Nicu Cherciu

molâi și abrutizați, care semnează cu un rânjet tâmp declarații, amenzi, condamnări și avertismente, spumele dând pe-afară ale detergentilor care spală cu cerbicie creiere deja spălate. Chiar dacă textul e scris de Matei Vișniec în perioada sa românească, cu ceva vreme înainte de '89, iar procesul absurd pe care îl descrie vorbea, inițial, despre realitatea tristă a unui sistem, el rămâne actual prin raportarea critică, plină de vervă, vizavi de autoritatea nelegitimă și absurditatea sistemului de supraveghere.

Chiar dacă rămâne (destul de) cuminte în relație cu textul lui Vișniec, brodând doar câteva artificii tehnologice inteligente pe seama indicațiilor din text, spectacolul lui Răzvan Mureșan îți rămâne în minte printr-o iluzie a realității cât se poate de palpabile. Prin această renunțare la distanțele teatrale, spectacolul are puterea de a naște întrebări dincolo de răutățile închipuite din ochi, dincolo de limonadele și cafelele împărțite a binețe de câteva martore zâmbitoare în pauză și chiar și dincolo de ping pong-ul dezumanizant al declarațiilor rumegate inert în procese penale și, din ce în ce mai rar, în procese de conștiință.

PREMIERA

THEATRE REVIEW | The trial, or the quarrel of the actor with X or Y

Paul Boca reviews Matei Vișniec's play *The Spectator Sentenced to Death* (Ro: *Spectatorul condamnat la moarte*) directed by Răzvan Mureșan, staged at the National Theater in Cluj. As a grand farce pointing fingers at a faulty judicial system, the production paints "a delirious world of stupid accusations," writes Boca, "peppered with philosophical tirades [...] and with exercises of metatheatricality that problematize the relationships audience/public, and reality/fiction."